

نقش زنان در مدیریت مواد زائد خانگی

تولید زباله چه در خانه و چه در جامعه فضای بسیاری را اشغال کرده و تبدیل به منبع بسیاری از بیماری‌ها می‌شوند چرا که تنها چند کیلوگرم از زباله‌های متعفن می‌توانند سبب شیوع بیماری‌های بسیار خطرناک شود و در صورتی که با همین روند به تولید زباله ادامه دهیم، فرزندان آینده ما هیچ امیدی برای داشتن یک زندگی سالم نخواهند داشت.

به مجموعه کارهای مربوط به گرداندن امور یک خانه، خانه داری می‌گویند. بیشترین امور خانه داری آشپزی، نظافت منزل، شستشوی ظروف و پوشاک، اتوکشی، امور آموزش فرزندان و گاه باغبانی و خرید منزل می‌باشد. به فردی که به این امور می‌پردازد خانه دار می‌گویند. زنان می‌توانند در مدیریت مواد زائد جامد و تفکیک زباله از مبدأ نقش تعیین کننده ای ایفا کنند و کانالهای مهم ارتباطی را به وجود آورند. اما در بسیاری از پروژه‌ها نقش مهم و اساسی زنان نادیده گرفته می‌شود و اغلب نیازهایشان مورد توجه کافی قرار نمی‌گیرد. زنان به عنوان محور خانواده مسؤل نظافت و پاکسازی داخل و بیرون خانه و همچنین مسؤل دفع مواد زائد می‌باشند و به نوعی به صورت رایگان در مدیریت پسماندها نقش دارند در حالی که در بیشتر جوامع جمع آوری و تفکیک و مدیریت زباله مستلزم پرداخت هزینه می‌باشد. آنها همچنین می‌توانند مشارکت سایر زنان و دیگر اعضای اجتماع را برانگیزند. زنان از یک سو به عنوان مدیران خانواده و از طرف دیگر به عنوان تربیت کننده فرزندان نقش مؤثری در جهت آموزش الگوهای صحیح و کاهش تولید پسماندها دارند. به خصوص آنکه در اغلب شهرها به طور متوسط ۷۰ تا ۸۰ درصد زنان خانه دار می‌باشند می‌توانند در اجرای طرح تفکیک پسماند در مبدأ نقش مهمی داشته باشند. تنظیم نحوه خرید و چگونگی مصرف در خانه به عهده زنان است. زنان خانه‌دار به عنوان مربی، فرهنگ‌ساز نسل آینده و سرانجام به‌عنوان پیونددهنده کودکان به خانه و جامعه می‌توانند نقش بسیار مهمی در تغییر الگوی مصرف و در نتیجه کاهش آلودگی داشته باشند. بنابراین کاهش تولید میزان زباله‌های تولیدی توسط ما اهمیت بسیاری دارد. راه‌های بسیاری برای مدیریت زباله‌ها وجود دارد که زباله کمتری تولید کنیم تا در نتیجه زباله کمتری در دل زمین دفن شود.

زنان خانه‌دار نقش بسیار پررنگی در مدیریت و کنترل زباله‌ها در خانه دارند که می‌توانند بسیاری از زباله‌های تولیدی را در منزل تفکیک کنند که این مسئله می‌تواند علاوه بر صرفه‌جویی در زمان، با استفاده از بازیافت آن‌ها از نظر مالی و کمک به حفظ منابع محیط زیست بسیار سودمند خواهد بود. قسمت عمده ای از پسماندهای خانگی را پسماندهای گیاهی و حیوانی مثل پسماند سبزی‌ها، پوست و ضایعات میوه و استخوان و ضایعات گوشت و مرغ و ماهی تشکیل می‌دهند که پسماند تر به حساب می‌آید. کاغذ و مقوا اعم از روزنامه، کتاب، دفتر و کاغذ بسته بندی نیز بخش بزرگ دیگری از پسماند را تشکیل می‌دهد. انواع پلاستیک، ظروف یک بار مصرف، اسباب بازی و قوطی‌های فلزی و شیشه ای نیز بخشی از پسماندهای منازل است. لازم به ذکر است تمام موادی که از نظر ماغیر قابل استفاده می‌باشند، دور ریختنی نیستند. اگر به هزینه‌های جمع آوری و دفن پسماند نگاهی بیندازیم، متوجه می‌شویم که با کمی دقت می‌توان از استهلاک چه سرمایه قابل توجهی جلوگیری کرد. زن به عنوان همسر، مادر، مدیر برنامه ریز خانواده و کسی که نقش اصلی را در تنظیم خرید و چگونگی مصرف به عهده دارد، و نیز به عنوان مربی، فرهنگ‌ساز نسل آینده و سرانجام به عنوان پیوند دهنده کودکان به خانه و جامعه می‌تواند نقش بسیار مهمی در تغییر الگوی مصرف و در نتیجه کاهش آلودگی داشته باشد. زنان با تفکیک مواد زائد سمی خانگی از محل تولید و جمع آوری آنها به طور جداگانه تا حدی میزان سم شیرابه محل دفن پسماند را کاهش می‌دهند. زیرا مخلوط کردن مواد زائد خطرناک خانگی مثل باتری‌های

خانگی، ظروف پاک کننده، واکس، حشره کش، رنگ و مواد شیمیایی دیگر موجب تولید شیرابه سمی در محل دفن شده و آب و خاک را آلوده می سازد. بنابراین با برنامه ریزی های مخصوص برای تفکیک و جمع آوری جداگانه مواد سمی خانگی می توان تا حدی از آلودگی محیط زیست جلوگیری کرد. استفاده کم از کالاهای یکبار مصرف به دلیل هزینه گزاف، بارگرانی بر اقتصاد خانواده است. مصرف این گونه مواد ضمن آنکه تولید مواد زاید را افزایش می دهد، به محیط زیست نیز آسیب می رساند. بنابراین با کاهش مصرف کالاهای یکبار مصرف علاوه بر اینکه موجب حفاظت محیط زیست می شویم، حجم ضایعات تولیدی را تا حد زیادی کاهش می دهیم. اگر محصولات تولیدی بادوامتر باشند و زنان در برنامه ریزی روزمره از محصولات بادوامتر استفاده کنند، مدت استفاده از آنها طولانی تر می شود. بدیهی است این گونه محصولات به عنوان مواد دور ریختنی، دیرتر وارد جریان پسماند شهری می شوند. بنابراین نقش زنان درانتخاب اجناس بادوام بسیار مهم می باشد. اگر آگاهی ما که در شهرها بی دریغ مصرف می کنیم و بی رویه مواد زاید و آلوده کننده تولید می کنیم در حدی باشد که هر بار از خود بپرسیم مصرف این مواد و انرژی تا چه حد ضروری است و هر کیلو مواد زاید که تولید می کنیم و یا هر مقدار انرژی که مصرف می کنیم چه اثری بر محیط زیست و بهداشت جامعه دارد و چه هزینه های برای رفع آلودگی ناشی از آن مصرف می شود و نیز اگر الگوی مصرف را درست بشناسیم و این الگو را در زندگی خود عمومیت دهیم، شاید بسیاری از مسایل ناشی از ورود آلاینده ها به محیط زیست حل شود. زیرا فزونی مصرف به معنای فزونی ضایعات و آلودگی محیط زیست است و اگر تصمیم داریم که در این زمینه کمتر نقش آلوده کننده داشته باشیم باید الگوی مصرف صحیحی برای خانواده تهیه کنیم.

علیرضا صفاری- سازمان مدیریت پسماند شهرداری قزوین